

Mirosław Hoffmann

Cerkiewnik, gm. Dobre Miasto, woj.
olsztyńskie, st. 5

Informator Archeologiczny : badania 22, 33-34

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

1 guzika brązowego oraz grób 150, który wśród naczyń tworzących dary (garnek jajowaty, waza i płatek) zawierał malowaną czarkę. Naczynie to posiada dość grube ścianki i silnie wywniętą na zewnątrz nieznacznie uszkodzoną krawędź. Brzusiec zdobiony jest rzędem naprzemian skośnych rowków, a pola pomiędzy tymi strefami (niezbyt symetrycznie ułożonymi) a także szyja, wypełnione są powłoką brunatnej glinki, kontrastującą z kremową barwą całości.

Ze schyłkowej fazy okresu halszackiego wyróżnia się zespół 11 naczyń z gr. 156 (w tym 4 czerpaki), który wystąpił na dnie jamy przykrytej zwartą konstrukcją kamienną sięgającą głębokości 100 cm. Dwa z nich czerpak i kubek zdobione zostały ornamentem geometrycznym składającym się z głęboko rytym bruzd wypełnionych dżiś śladowo białą masą. Zwraca także uwagę garnek kształtu jajowatego z dwoma uchami o matowym szorstkim brzuscu i gładzonej grafitowanej szyi podkreślonej u nasady dookólnym rzędem dołków. Ceramikę Inkrustowaną stwierdzono także w inwentarzu grobu 159.

Z liczby 9 odkrytych w ostatnim sezonie grobów ludności kultury przeworskiej 5 reprezentuje obrządek pogrzebowy ciałopalny popielnicowy, a 4 - jamowy. Szczególnie bogate wyposażenie stwierdzono w pochówkach kobiecych 129, 135, 137 oraz w dwu grobach męskich 130 i 140. Pierwszy z nich popielnicowy przykryty był odwróconą ostro profilowaną zdobioną rowkami, trójuchą misą. Popielnicę stanowiła grubościenna waza na nóżce zdobiona na brzuscu pionowymi rowkami. Wewnątrz tego naczynia zapinka z wysoką pochewką, znaczną rytym skośnym krzyżem, starannie wygładzony zdobiony stempelkiem(?) stożek gliniany i szklany czerwony korallik. Obok popielnicy nóż żelazny. Drugi, żeński pochówek miał formę jamową. Wśród przepalonych kości zalegały fragmenty rytualnie zniszczonej ceramiki oraz 9 przedmiotów metalowych, głównie części skrzyneczki z kluczem wewnątrz której znajdowały się prawdopodobnie odkopane także szpile brązowa i żelazna, igła oraz nóż. Grób 137 popielnicowy wyposażony został w garnitur 3 zapinek silnie zniszczonych. Była to para fibul z żelaznymi kapturkami na sprężynę i zdobionymi grzebieniami na brązowych kabląkach. Trzecia mała, brązowa z kolankowo zgiętym kabląkiem i wysoką pochewką. Datują one zespół na okres B2C1. Prócz fibul w wazowatej, szerokokotworowej niezdobnej popielnicy odkryto fragment ostrza żelaznego, krzemień ze śladami obróbki, przęślik gliniany owalny, część kościanego grzebienia z dwoma żelaznymi nitami, fragmenty żużla brązowego oraz nieokreśloną jeszcze smołowatą substancję pochodzenia organicznego.

Najbogatszym grobem męskim był pochówek oznaczony kolejnym numerem 130. Obok popielnicy, którą stanowiła uszkodzona grubościenna waza ułożona na boku, stwierdzono skupisko 12 przedmiotów żelaznych w tym dwu noży. Na powierzchni jednego z nich zachowały się wyraźne ślady spłotów tkaniny, drugi zdobiony po obu stronach głowni głębokimi nacięciami posiada brązowe okucie rękocyści. Podobnie zdobione jest także krzesiwo z kółkiem do zawieszania u pasa. Z nieceniem ognia związana jest też szpila żelazna z półkolistą profilowaną główką służącą do nabijania hubki zaopatrzona w skuwkę. Pozostałością pasa jest prostokątna klamra z kołcem i zakończone w formie miseczkowatej skuwki. Broń obronna reprezentuje pozostałość tarczy w postaci umbra o wysokim kołnierzu, stożkowatej pokrywie i tępym kołcu imacz o rylniowatym uchwycie i kilka drobnych okuć. Broń zaczepną stanowią liściowate ostrza włóczni i oszczepu wzmocnione żeberkami środkowymi i nitami do umocowania drzewcy. Ostrze włóczni (dłuższe) nosi ślady silnego przepalenia i rytualnego gięcia. Opisywany inwentarz zawierał też rzadkie nożyce żelazne oraz szydło z ostrosłupowym ostrzem. Drugi pochówek z męskim wyposażeniem w zniszczonej popielnicy posiadał zespół przedmiotów żelaznych. Były to dwa smukłe cienkie groty włóczni i oszczepu, masywne krzesiwo z kółkiem, prostokątna klamra i okucie półkolistę z rozklepanymi końcami zaopatrzone w nitę i zapinka żelazna z podwiniętą nóżką datującą zespół na okres C1a. Na dnie popielnicy odkryto także fragmenty grzebienia kościanego wzmocnionego żelaznymi nitami. W pobliżu zaś położony został nóż żelazny z łukowatym ostrzem i ułamanym końcem.

Badania będą kontynuowane.

**Cerkiewnik,
gm. Dobre Miasto,
woj. olsztyńskie,
st. 5**

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie

Badania prowadził mgr Mirosław Hoffmann. Finansowało BBIDZ w Olsztynie. Pierwszy sezon badań. Naturalnie obronna osada kultury łuzyckiej i kurhanów zachodnio-bałtyjskich(?). Ślady osadnictwa neolitycznego oraz wczesno- i późnośredniowiecznego.

Niszczone przez orkę stanowisko położone jest na rozległym wyniesieniu między rzeką Łyną, a jeziorami Kominek i Stobojno. Z analizy terenu wynika, że w czasach użytkowania osady otoczona była ona co najmniej z trzech stron wodami, względnie terenami podmokłymi. Na podstawie rozrzutu ceramiki na powierzchni i konfiguracji terenu można wstępnie przyjąć, że obszar stanowiska wynosił nie mniej niż 2,2 ha. Nierównomierność występowania zabytków

ruchomych na powierzchni świadczą może o wielobiegowym charakterze osady lub - co najmniej prawdopodobnie - o różnym stopniu zniszczenia jej poszczególnych partii.

Badaną sondażowo w 1936 r. przez L. Fromma osadę zweryfikowałem w kwietniu 1987 r. W trakcie badań założono w północno-zachodniej i zachodniej partii stanowiska cztery wykopy o łącznej powierzchni 174 m². Odkryto, udokumentowano i wyeksplorowano 23 obiekty o zróżnicowanej wielkości i miąższości oraz kolistych, owalnych lub nieregularnych planach.

Z obiektów datowanych na schyłek epoki brązu i wczesną epokę żelaza wyróżniają się ze względu na ilość ceramiki zasobowo-odpadkowe jamy nr 4, 5, i 12. Ostatni z wymienionych charakteryzuje się także różnorodnością materiałów ceramicznych. Oprócz typowych dla grupy mazursko-warmińskiej kultury łużyckiej płaskodennych, niedużych waz wystąpiło w nim również naczynie kulistodenne. W niektórych obiektach odkryto kości zwierzęce, w tym prawdopodobnie świni i konia. W obiekcie nr 1 oprócz ceramiki naczyniowej i polepy wystąpiły również fragmenty formy odlewniczej "na wosk tracony".

Na powierzchni stanowiska wystąpił materiał krzemienisty: włory, łuszczyce i odłupki (z surowca narzutowego bałtyckiego i pomorskiego) a także fragmenty ręcznie leplonej i obtaczanej ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Badania będą kontynuowane.

**Chodaczów,
gm. Grodzisko Dolne,
woj. rzeszowskie,
st. 2**

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

Badania prowadził mgr Sylwester Czopek. Finansowało Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. Drugi sezon badań. Cmentarzysko grupy tarnobrzezkiej z epoki brązu.

Kontynuowano badania części centralnej cmentarzyska przebadanej w 1986 r. Ogółem objęły 180,25 m² powierzchni. Uchwycono granice cmentarzyska w kierunkach: północno-zachodnim, zachodnim, południowo-zachodnim i południowym. Wyraźna kontynuacja grobów występuje jedynie w kierunku północno-wschodnim (część ta jest na razie niedostępna do badań). W 1988 r. odkryto 20 grobów: dwa ciałopalne - jamowe, 6 szkieletowych, pozostałe - popielnicowe. Groby jamowe posiadały dobrze czytelne jamy grobowe, zawierające przepalone kości i po jednym przedmiocie brązowym (szpila i bransoleta masywna, niezdobiona, ze złączającymi się końcami). Groby szkieletowe nie posiadały czytelnych jam. Nie znaleziono w nich także kości. Na związek ze szkieletowym obrządkiem pogrzebowym wskazuje układ zabytków i sam skład inwentarzy oraz stwierdzenie niespalonych kości w pobliżu brązów. Najbogatszy jest tutaj grób 102 (4 przedmioty brązowe, 6 naczyń). Groby popielnicowe to pochówki w naczyniach wazowatych lub garnkowatych. W dwóch przypadkach zanotowano wewnątrz nich przedmioty brązowe (szpile i skręty).

Chronologia uzyskanych materiałów mieści się w większości w ramach I fazy rozwojowej grupy tarnobrzezkiej. Jednak niektóre naczynia i ich fragmenty wskazują także na obecność na cmentarzysku materiałów z III fazy, a może także I II. Trudno już dziś mówić jednak o kontynuacji użytkowania tego obiektu.

Dokumentację i materiały złożono w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Przewiduje się kontynuację badań.

**Chodaczów,
gm. Grodzisko Dolne,
woj. rzeszowskie,
st. 3**

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

Badania prowadzili Krystyna Koza i Grzegorz Wronowski (autor sprawozdania) pod kierunkiem mgr Sylwestra Czopka. Finansowało Muzeum Okręgowe w Rzeszowie. Pierwszy sezon badań. Osada kultury trzcinieckiej.

Stanowisko leży na terasie nadzalewowej Wisłoka i jednocześnie na krawędzi małej doliny bezimiennego ciekłu. Położone jest na granicy trzech miejscowości - Chodaczowa, Grodziska Dolnego i Laszczyn.

Ze względu na dużą powierzchnię stanowiska (ponad 1 ha) badania sondażowe przeprowadzono tylko we wschodniej jego części. Przekopano 62,5 m². Na stoku nie natrafiono ani na obiekty, ani na warstwę kulturową *sensu stricto*. Występował naturalny układ warstw z nielicznymi fragmentami ceramicznymi. Inną sytuację zaobserwowano na kulminacji wyniesienia. Występowała tam typowa warstwa kulturowa o miąższości 30 - 40 cm, ze sporą ilością fragmentów ceramiki. Odkryto tu także 4 jamy o nieregularnych kształtach i profilach. Ich